

# «El futur del cristianisme passa per la tro

José Tolentino Mendonça, vicerector de la Universitat Catòlica Portuguesa

Carme Munté

Fragmenta Editorial ha publicat en català i castellà *Vers una espiritualitat dels sentits*. L'autor és el sacerdot, poeta i teòleg portuguès José Tolentino Mendonça, vicerector de la Universitat Catòlica Portuguesa. Tolentino ens convida a descobrir la mística dels sentits o de l'instant, una espiritualitat que considera els sentits com a camí que guia i porta que obre a la trobada amb Déu.

**En el seu llibre parla del cos com de la gramàtica de Déu i convida a mirar-lo novament. La humanitat necessita reconciliar-se amb el cos?**

Podem pensar que Déu està lluny de la nostra vida, de la nostra cultura i de l'home en general. Fins i tot llegim en la literatura actual que Déu ha abandonat l'home. De vegades ens pot semblar que realment el món és el lloc del silenci de Déu, però mirant la persona humana, començant pel nostre cos, percebem el contrari: el món és el lloc de la revelació de Déu, de la seva epifania permanent, persistent, interminable. El que és visible, les coses materials, el nostre cos, és el lloc on Déu ordinàriament, quotidianament, es manifesta. Podem tocar, ensumar, mirar, sentir i assaborir Déu. Per això necessitem una reconciliació amb els sentits i amb el nostre cos. En la cultura moderna, el cos ha perdut la capacitat d'una comunicació més profunda. Ens sembla que el cos és amb prou feines el que es pot veure i mirar, quan en realitat és una antena, un radar, una porta d'accés per a una comprensió més profunda de nosaltres mateixos, del món i de Déu.

**Per contra, la nostra societat tendeix a convertir el cos en objecte de consum?**

És així. El cos ha estat capturat per la lògica del consum, que és el dogma principal de la cultura del mercat. El cos ha oblidat la seva natura de revelació, de construcció singular d'una història i ha esdevingut moneda de canvi. Això que passa amb el cos passa amb tot. La cultura contemporània és molt pessimista a l'hora d'afrontar el destí de la persona humana, creu que tot comença i acaba aquí, i per això el cos ha perdut l'horitzó, la transcendència.

**És fruit de la nostra societat que vostè defineix «del cansament»? D'aquest inici del segle XXI, que des del punt de vista patològic, el filòsof Byung-Chul Han defineix com a neuronal?**

Som una societat de persones cansades. Hem perdut la brúixola d'orientació. Som en recorregut permanent, sense cap fita interior. Això ens porta una fatiga psicològica enorme, que cada vegada pesa més sobre les nostres societats. La religió i el cristianisme han d'il·luminar aquesta nova realitat humana. Precisament per això, és molt oportú un discurs sobre els sentits, perquè la gran dificultat avui és de l'home amb ell mateix. Som estrangers de nosaltres mateixos.



José Tolentino Mendonça va néixer a Machico (Madeira) el 1965.

El cos és una antena i un radar per a una comprensió més profunda de nosaltres mateixos, del món i de Déu

Les noves generacions comprendran que les religions tenen un rol molt positiu per a la vitalitat de la vida pública

Fàtima és una mena de font silenciosa que rega d'esperança els camins dels portuguesos

**L'interrogant és més aviat si la fe catòlica és capaç d'il·luminar aquest recorregut.**

Es tracta d'un desafiament enorme per a l'Església, perquè el nostre discurs és massa doctrinal i no té antropologia. Ens cal parlar de Déu d'una manera que l'home i la dona puguin entendre. I entenem el que vivim. Per tant, el discurs cristià no pot ser abstracte, de conceptes, tancat en els ensenyaments doctrinals, sinó que ha de ser un diàleg sincer amb les grans qüestions que una dona i un home d'aquest temps viuen, els seus dilemes, les seves esperances, els seus drames, els seus somnis. Aquesta capacitat de dialogar amb la vida és el més necessari. Si no, acabem estimant les persones que no existeixen, o més aviat que només existeixen en la nostra ment, en el nostre ideal, però que no són les persones del carrer, els pelegrins d'avui dia.

**El papa Francesc respon a aquest desig de ser més a prop dels problemes de la gent?**

El papa Francesc és un gran impulsor d'una actitud nova. Ell ha comprès bé els camins del present per a l'Església i les dificultats que sent són a causa de les resistències que revelen una cultura eclesial poc sensible als reptes humans del present.

**Com s'exercita la gramàtica del nostre cos?**

Es fa tornant a casa. La casa són els nostres sentits, que han d'abandonar el somnambulisme per despertar i tornar a ser capaços d'interpretar la vida, el misteri, l'admiració. Estem de tal manera plens de missatges i sorolls, que res ja no ens parla al cor. Ens cal, per tant, una metodologia crítica, tornar als vells camins que, al cap i a la fi, són els més nous. Hem de tornar a les pràctiques de silenci, a la capacitat d'admiració, a la gratuïtat de sentir, mirar, tocar i sentir la realitat, no amb voluntat utilitarista sinó per la realitat en ella mateixa. Sense aquesta gratuïtat no comprenem el misteri de la vida.

**És també una invitació a recuperar el diumenge com a dia de repòs setmanal?**

La producció i l'utilitarisme marquen tots els instants, per això cal una discontinuïtat simbòlica. En aquest sentit, el repòs setmanal del diumenge és una oportunitat de reconciliació amb les fites més profundes de la nostra humanitat. Quants cops el diumenge és l'única oportunitat que tenim per sentir més profundament el nostre cos.

**A l'hora de definir la mística, ho fa esmentant Michel de Certeau: «És místic aquell o aquella que no pot deixar de caminar.» Posa en relleu que la mística és d'accés universal?**

Sí. M'interessa cercar una definició minimalista, precisament perquè la mística no és un camí privilegiat d'accés restringit, sinó que és una casa comuna. La mística és la manera normal de relació amb Déu. Per això, m'impacta molt la frase de Certeau, perquè transmet la disponibilitat de caminar, aquella tensió que és la més bella forma de pregària. La tensió, l'obertura, la disponibilitat, la pregària no són tant paraules que diem, com la nostra actitud humana fonamental que comença pel nostre cos.

**El punt místic d'intersecció de la història divina amb la història humana és l'instant. Què passa en aquest instant?**

L'instant és la nostra dificultat més gran. Passa que ara tenim un peu en el passat, pensant en allò que ha tingut lloc, lluitant amb el nostre passat i els seus fantasmes; ara tenim un peu en el futur, imaginant com serà. Oscar Wilde deia que el més difícil de mirar és el més obvi. Doncs bé, l'obvi és l'instant, aquest moment, que és també el moment de Déu en la nostra vida. Déu no és el passat ni el futur. La trobada amb Déu està marcada per l'instant present. L'ara depèn de cadascú, ara bé, és important que no sigui un ara idealitzat. L'ara de Déu és imperfecte, inacabat, provisorio, de vegades no m'agrada tant, em fa patir, però és en aquest ara quan Déu passa.

**Diàleg cristianisme-cultura**

**La relació entre cristianisme i cultura és una de les idees clau de la seva trajectòria. És consultor del Pontifici Consell per a la Cultura i ha estat responsable nacional per**



## «bada cultural»

**a la Pastoral de la Cultura. Després d'experiències recents com l'Atri dels Gentils, quina és actualment la relació del cristianisme amb el món de la cultura?**

És una relació molt sorprenent. Avui la cultura és la gran plaça on tots es troben, també les religions. El discurs de l'Església no pot ser només pastoral, només apte per a iniciats, sinó que necessitem un llenguatge obert que tothom entengui, que pugui tocar a tothom. En aquest sentit, la cultura és el vocabulari i la gramàtica compartits per tothom. Per això és molt necessari per a l'Església una traducció cultural del seu pensament, però una traducció cultural oberta i propositiva. L'experiència cristiana s'enriqueix quan esdevé un indret d'hospitalitat on l'altre també pot fer sentir la seva veu.

**En aquest sentit, manquen iniciatives?**

Fan molta falta. Es fan moltes coses que són petites llavors profètiques, perquè el futur del cristianisme passa en bona mesura per la trobada cultural. El futur del cristianisme no es decideix en les quatre parets d'una església, sinó en els llocs primers de Jesús de Natzaret: la plaça, la riba del llac, el camí. Ens cal tornar a aquests llocs simbòlics, perquè és on Déu es troba amb l'home real.

**En un país com Portugal, majoritàriament de tradició catòlica, com conjuminar aquesta presència pública amb una tendència política més aviat contrària?**

En aquesta certa Europa laïcista

segons el model francès, la presència de la religió en l'espai públic sempre sembla una intromissió i una cosa il·legítima. Aquella visió massa laica vol veure la religió confinada en el perímetre interior de l'església. Si bé és una visió que té les seves raons en el passat —en realitat les religions històricament han ultrapassat els seus límits—, no es justifica en la contemporaneïtat. Tinc molta esperança en el futur. Crec que les noves generacions comprendran que les religions tenen un rol molt positiu per a la vitalitat de la vida pública, per al seu *ethos*, i que seran llocs d'inspiració de la vida, sempre en els límits justos d'una societat democràtica i heterogènia.

**Davant l'auge de determinades forces polítiques, la tendència és més aviat la contrària.**

Els reptes del present són un toc d'atenció per a l'Església i els cristians. L'Església ha de saber viure amb tots els enquadraments polítics. Tots tenen aspectes importants i suposen veritables interrogants per a la consciència cristiana. L'important és mantenir el diàleg obert. L'Església no pot romandre en el paper d'amenaçada. La seva feina sempre és anar a l'encontre i mirar de dialogar sobre aquells punts comuns, perquè l'important és servir les persones, i aquesta ha de ser la causa compartida per tothom.



**«Vers una espiritualitat dels sentits»,**  
de Fragmenta Editorial.

**El govern de Portugal ha decidit posar fi al 60% dels convenis amb les escoles concertades. És un atac a la llibertat d'ensenyament?**

És una situació molt difícil. En el camp de l'educació, la família ha de poder escollir i l'Estat no pot ser el gran educador ideològic. Ha de possibilitar una educació democràtica i de qualitat per a tothom, però no de la mateixa manera. És important tenir una escola pública de qualitat, però també sal-

vaguardar el dret de tenir projectes educatius diversos. Al cap i a la fi també els cristians paguem els impostos, som contribuents, som ciutadans. Els cristians no pretenem ser més ciutadans que els altres, però tampoc menys.

**Hi ha una intromissió en esferes personals i familiars?**

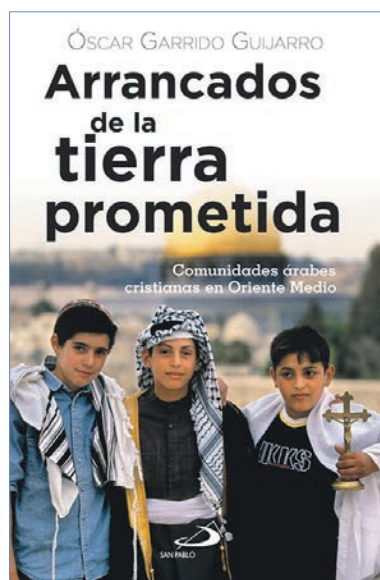
Sempre que l'Estat actua per ideologia és una intromissió, perquè l'Estat ha de ser el principi de garantia del bé comú. Un bé que s'assoleix amb instruments diversos, respectant la voluntat d'elecció de les persones. Sempre que l'Estat pretén condicionar ideològicament la societat, no compleix degudament el seu paper.

**El 2017 es compleixen cent anys de les aparicions de la Mare de Déu de Fàtima. Com es viu en l'Església de Portugal? S'espera una visita del papa Francesc?**

Es viu amb un gran entusiasme. Els cent anys de les aparicions de la Mare de Déu de Fàtima marcaran Portugal, el seu destí, la reflexió sobre ell mateix. En el dia a dia de les grans ciutats com Lisboa o Porto, sembla que Fàtima queda lluny, però en realitat és una mena de font silenciosa que rega d'esperança els camins dels portuguesos. I no només els portuguesos, perquè Fàtima ha esdevingut un dels referents espirituals més importants del món contemporani. El seu missatge en la seva extraordinària simplicitat de conversió, frugalitat, pregària, són claus d'una gran simplicitat però també d'una gran universalitat. El centenari és, doncs, una gran oportunitat per celebrar i donar a conèixer més Fàtima. L'expectativa de la visita del papa Francesc és enorme, els nostres bisbes han manifestat aquest desig. Doncs bé, l'esperem al maig a Fàtima.

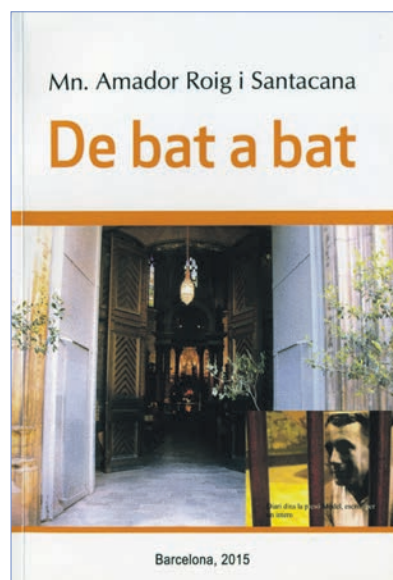
## LLIBRES

**ÓSCAR GARRIDO GUIJARRO**  
*Arrancados de la tierra prometida*  
San Pablo, 2016, 295 pàg.



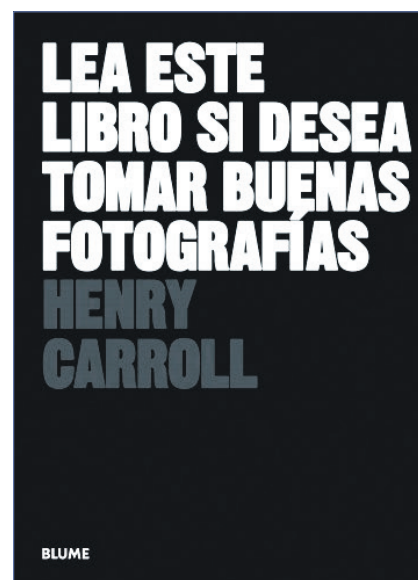
L'origen de la nostra fe es troba al Pròxim Orient, lloc on s'ubica la terra promesa que apareix a la Bíblia. És una zona profundament convulsa que es troba a les portes d'Europa, per això seguim amb tant d'interès les notícies que ens n'arriben. En aquest llibre, l'autor intenta analitzar amb claredat i senzillesa aquestes comunitats i la complicada situació que pateixen enmig dels conflictes que les assolenen.

**MN. AMADOR ROIG I SANTACANA**  
*De bat a bat*  
Autoedició, 2016, 166 pàg.



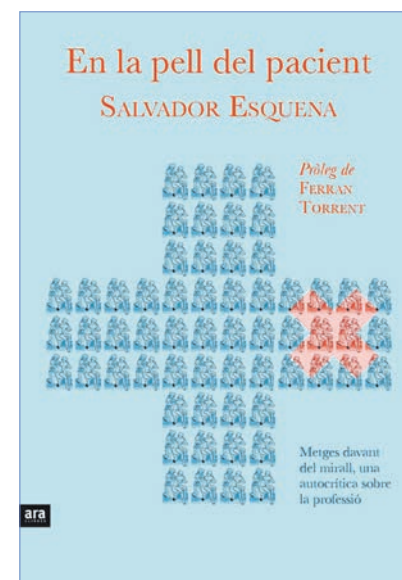
«Em va semblar que el fet de fer-me capellà em serviria per poder donar una millor resposta. És a dir, per lluitar contra les coses injustes.» Aquest llibre que tenim entre les mans són els records de la tasca pastoral de Mn. Amador com a rector. Té dues parts ben diferenciades. La primera, els records i, la segona, el dietari del seu pare a la presó de la Model l'any 1939.

**HENRY CARROLL**  
*Lea este libro si desea tomar buenas fotografías*  
Blume, 2016, 128 pàg.



Aquest llibre ens guia a través dels fonaments de la composició, l'exposició, la llum, les òptiques i l'art imprescindible de veure-hi sense ofegar-nos en tecnicismes. Està ple de consells pràctics que transformaran les nostres fotografies a l'instant. A més, inclou nombroses imatges de fotògrafs de prestigi reconegut que ens serviran d'inspiració per agafar la càmera i posar-ho tot a la pràctica.

**SALVADOR ESQUENA**  
*En la pell del pacient*  
Ara Llibres, 2016, 182 pàg.



El doctor Salvador Esquena fa un pas endavant necessari i assenyala els errors més comuns del seu col·lectiu. Un llibre que exposa amb exemples concrets la precarietat laboral del gremi, però que posa èmfasi en les diferents tipologies nocives de metges que fan mal a l'ofici i, sobretot, als malalts. Un llibre valent que posa els metges davant del mirall, perquè metges i pacients es puguin tornar a mirar als ulls.